

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

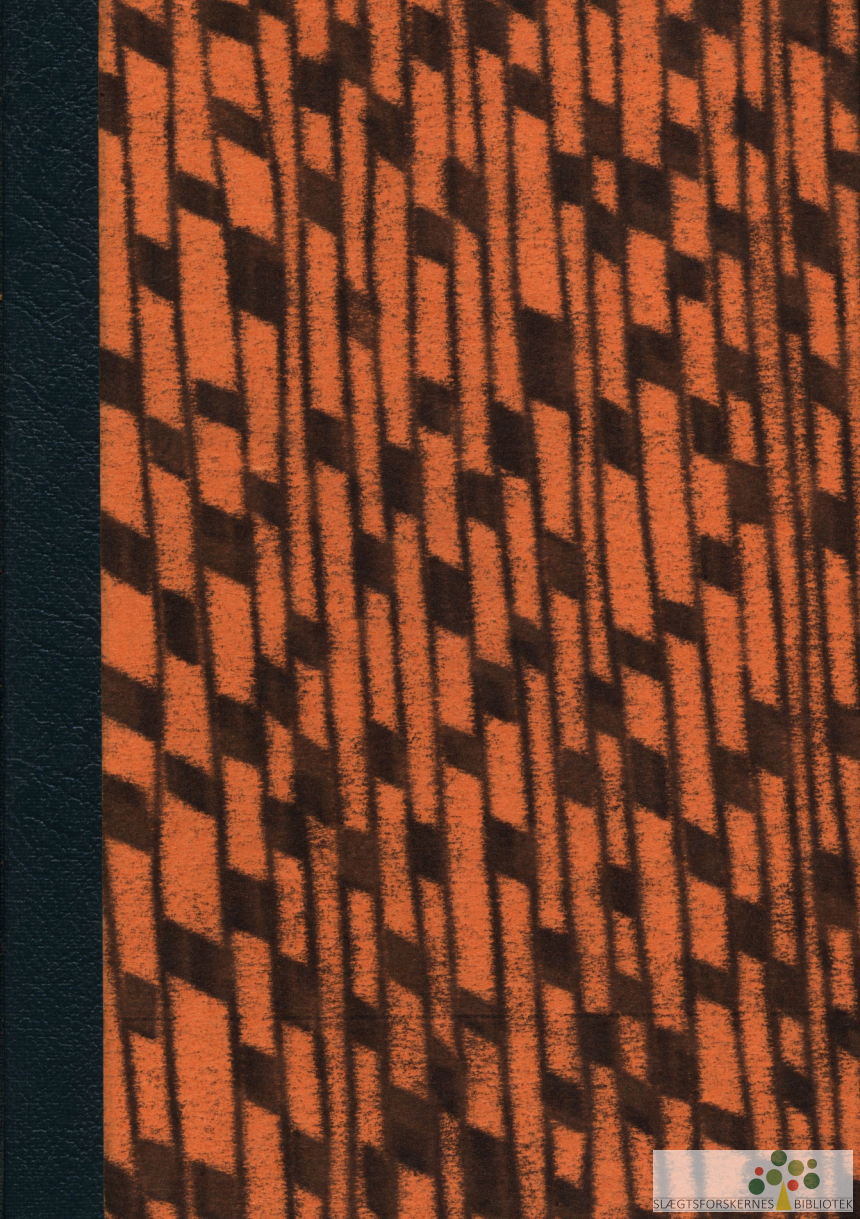
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

IGNATZ BREUM

BIRGER ISAKSEN

IGNATZ BREUM

EN ODENSE-KØBMANDS

LIV OG VIRKE

MED ILLUSTRATIONER

ODENSE NY BOGTRYKKERI

1971

INDHOLD

Ignatz Breum etablerer sig	9
Det første tiår	17
Huskøb og familiesorger	25
Et omfattende virke	29
Ignatz og Anna Breums Stiftelse	35
Livet i den gamle købmandsgård	43
De senere år	49
Stiftelsen efter Breums død	57
Kilder	63

Forord

Navnet Breum er kendt af mange odenseanere. Hvem husker ikke forretningen »Breum« i Vestergade, hvem har ikke været på Sophie Breumsvej eller set dette navn på tryk, og hvem har ikke lagt mærke til den smukke og stilrene bygning, der ligger på Vandværksvej, og som bærer navnet »Ignatz og Anna Breums Stiftelse«.

Ophavsmanden til »Breum« i Odense var købmand Ignatz Breum, der i tiden fra cirka 1870 til 1917 udfoldede en betydelig virksomhed i Odense by. Navnlig på det sociale område, hvor hans arbejde kulminerede med oprettelsen af ovenfor nævnte stiftelse, der har fået en ret udførlig omtale i nærværende bog, hvortil sønnetatteren, fru Astrid Lange, Vandværksvej 11, Odense, har ydet værdifuld støtte, idet hun beredvilligt har stillet sin private samling med materiale vedrørende familien Breum til min rådighed, ligesom hun med en aldrig svigtende interesse har besvaret de mange spørgsmål, jeg har stillet. Det er mit håb, at det er lykkedes for mig at få det væsentligste med, så bogen om Ignatz Breum foruden at skildre et levned-

løb også må tegne et tidsbillede, der bringer bud fra en periode i Odense bys historie, hvor ord som »vel-færdssamfund«, »boligsikring« og »enkepension« var ukendte begreber for byens borgere.

Jeg bringer fru Astrid Lange min hjerteligste tak for den store interesse og hjælpsomhed, hun har udvist under bogens udarbejdelse, ligesom jeg retter en særlig tak til Fyns Stifts Kommunefond og Fyens Landmandsbank for tilskud til bogens trykning.

Birger Isaksen

Ignatz Breum etablerer sig

1868 åbnede en ny forretning sine døre for det odenseanske publikum. Det var Breums manufakturforretning i Vestergade 63 (nuværende nr. 59), en af byens minderige og anselige gårde, hvis historie kan føres tilbage til 1683, da den ejedes af rådmand og købmand Hans Wichmand (død 1685), der satte sin formue til under krigen med svenskerne. Da forretningen åbnede, så gården lidt anderledes ud end i dag. Der var således ikke nogen anden sal ud mod Vestergade, og haven, hvor man opholdt sig meget om sommeren, strakte sig helt ned til Rosenbækken.

Forretningens grundlægger var en ganske ung mand. Han bar det noget fremmedklingende navn Ignatz Florian Sebastian Breum, og han var født den 9. marts 1845 på Bruunsgård i Boddum sogn som søn af forpagter Helmar Christian Breum og hustru Gjertrud Sophie Rasmussen. Det var dog ikke jysk, men fynsk blod, der flød i Ignatz Breums årer. Både faderen og moderen var nemlig fynboer, de stammede henholdsvis fra Fåborg og Assens, og Ignatz havde selv tilbragt en del af sin barndom på Fyn, idet han i 12

Den gamle forretning i Vestergade 63 (nu 59).

års alderen kom i huset hos en onkel i Fåborg, hvor han gik i byens realskole, og hvor han blev konfirmeret den 15. april 1860.

Da hans hu stod til handelen, kom han umiddelbart efter konfirmationen i manufakturhandlerlære hos købmand Chr. Andersen i Vestergade 41 i Odense, den sangglade forretningsmand, som lod sin stemme høre i doktor V. E. Bloms dobbeltkvarter. Hos ham var Breum lærling i fem år, og han tilegnede sig i sin læretid en indsigt i manufakturbranchen, som senere skulle komme ham til gode, da han etablerede sig. Efter læretidens ophør var han så glad for forholdene hos Andersen, at han med glæde tog mod dennes tilbud om at fortsætte som kommis. Både principalen og

hans kone var et par rare mennesker, som satte stor pris på den velbegavede og flittige Ignatz. Et bevis herpå har vi i et brev, som Hansine Andersen skrev til Ignatz Breum, der var rejst op til sine forældre i Hørup for at se til sin søster, der pludselig var blevet meget syg. Da Hansine har fået meddelelse om, at søsteren er død den 26. august, skriver hun to dage senere et brev til Ignatz, hvori det blandt andet hedder:

»Jeg beder Dem derfor ikke at rejse på Søndag saa kort efter Begravelsen, men blive og yde dem (d. v. s. forældrene) al den Trøst, De formaar indtil næste Postdag. Her er jo intet at bestille, i det mindste ikke mere, end det godt kan bestrides af dem, som er herhjemme. Andersen er i Hamburg, men da jeg kender hans gode Hjerte og ved, hvor levende han interesserer sig for Dem og Deres, saa føler jeg mig overbevist om, at han fuldkomment billiger, hvad jeg har tilskrevet Dem«.

På dette tidspunkt havde Ignatz Breum i nogen tid været forlovet. Hans kæreste hed Anna Marie Henriette Rasmussen, kaldet Anna, og hun var født den 18. oktober 1846 som datter af urmager Christian Rasmussen og Karen Margrethe Rasmussen, født Rostgaard, som boede i Vestergade 70. Hun var en sød og venlig pige, som Ignatz Breums forældre snart kom til at sætte stor pris på. Et år til jul havde hun sendt Sophie Breum en hue, som vakte stor glæde. »Nu maa du endelig foreløbig takke din Kæreste for

den yndige Hue, jeg gaar hver Søndag med den«, skriver Sophie lidt senere til Ignatz. Det hændte ikke så sjældent, at Anna skrev et par ord til svigerforældrene i Ignatz' brev, hvad faderen udtrykker sin glæde over, da han sender brev til sønnen.

Som tiden gik, opstod ganske naturligt det ønske hos Ignatz Breum at blive selvstændig og få Anna til sig som hustru. Han var dog fuldt ud klar over, at det kunne blive vanskeligt nok at få foden under eget bord, hvis han ikke fik en håndsækning fra familien, da det stod småt til med likvid kapital. Faktisk havde han kun sin flid og dygtighed at bygge på. Men til trods herfor ville han dog forsøge at skabe sin egen forretning. Var der ikke et gammelt ord, som sagde: Hvo som intet vover, intet vinder? Kunne dette ord ikke også komme til at gælde for ham? Jo mere han filosoferede herover, desto stærkere blev hans tro. Men foreløbig var der ikke andet for end at se tiden an. Og grund til klage havde han ikke. Han havde jo sit gode udkomme hos Andersen, der fremdeles var hans faderlige ven.

Hvad Breum næppe har haft i tankerne, var dette: at købmand R. Rammeskov i Vestergade 63 tænkte på at afhænde sin forretning. Da Ignatz blev klar over, at talen om Rammeskov var andet og mere end tomme ord, henvendte han sig til denne, hvorpå han opsigte sin stilling hos Andersen, så han kunne træde 1. maj 1868.

Men købe Rammeskovs gård havde han ikke midler

til. Skulle han være selvstændig, måtte det foreløbig blive som lejer. Han drøftede planen med sine svigerforældre og forældre, som stillede sig positive, hvorefter han henvendte sig til Rammeskov, som inden længe blev velvillig stemt overfor Ignatz, der havde det bedste skudsmål fra sin tidligere principal. Man kunne derfor ret hurtigt blive enige om overtagelsesvilkårene, og den vordende købmand kunne nu gå i gang med at løse borgerskab, hvilket han fik bevilget den 26. august 1868.

Købmand Ignatz Breum omkring århundredskiftet.

Der oprandt nu nogle travle dage for Ignatz Breum. Blandt andet skulle han snarest have bekendtgjort, at han åbnede sin forretning. Det skete allerede den 5.

september, da Fyens Stiftstidende henviste sine læsere til »omstaaende Bekjendtgørelse« angående en ny manufakturhandel i Vestergade nr. 63 ved Ignatz Breum.

Denne annonce, som også kunne læses i avisen de følgende dage til og med den 11. september, var sat med store typer, så den vanskeligt kunne undgå folks opmærksomhed. Den havde følgende ordlyd:

»Ny Manufacturhandel
Tirsdagen den 8de Septbr.
aabner jeg i
Hr. Kjøbmand Rammeskovs Gaard
paa Vestergade Nr. 63
en velassorteret
Mode-, Manufactur-,
Klæde- og Lærredshandel.

Med Forsikring om en reel, billig og samvittighedsfuld Betjening anbefaler jeg mig til et æret Publikums Velvillie.

Ignatz Breum
Vestergade Nr. 63«.

Da åbningsdagen oprandt, havde Ignatz Breum et righoldigt udvalg af varer at fremvise i sin butik. Faktisk alt inden for manufaktur kunne man købe. Damerne kunne ikke blot få silketrøjer i alle mønstre og farver, men også alt inden for uldne stoffer samt bluse-tøjer, bomuld, hvidevarer, pelsværk, gardiner, parasoller, vifter og skørter.

Der foreligger intet om, hvordan åbningsdagen foreløb. Utænkeligt er det ikke, at nogle af Rammeskovs gamle kunder denne dag har fundet vej til Vestergade 63 for at bese de nye forhold og for at hilse på den nye forretningsindehaver, som uden tvivl har været ukendt for de fleste af kunderne. Men noget bestemt herom kan ikke siges.

Hvad vi derimod med sikkerhed kan sige, er dette, at Ignatz Breum havde fået et længe næret ønske opfyldt. Han var blevet selvstændig. At der så var fjorten andre manufakturhandlere i gaden, tog han sig ganske let. Heller ikke lod han sig påvirke af, at Julius Gammeltoft den 13. september åbnede en ny manufakturhandel i Limkildes gård.

Ignatz Breum var kommet for at blive.

Det første tiår

At Breum havde fået åbnet sin forretning, betød blot dette, at det første skridt var gjort. Der forelå nu en anden og vigtig opgave, som skulle løses, hvis forretningen skulle have en fremtid for sig: den skulle indarbejdes. Dette måtte først og fremmest ske ved avertering i de lokale aviser.

Tidspunktet kunne næppe være bedre, idet der snart skulle afholdes konfirmation i byen. Allerede den 14. september lægger Breum ud med en annonce i *Fyens Stiftstidende*, hvori han henleder læsernes opmærksomhed på sit lager af silketøjer, sine elegante kjolestoffer, sine franske heluldne shawler og sine Buckskin. I en lille annonce oplyser han, at »Uld kjøbes og byttes med Manufacturvarer hos Ignatz Breum«. Da han lidt senere, den 30. september, har fået sit sortiment udvidet, bekendtgør han, at

»Ignatz Breums
nye elegante Kaabemagasin
er nu complet forsynet med det Nyeste og
Smagfuldeste i Kaaber og Jaquets
som sælges til overordentlig billige Priser«

Ord alene gør det imidlertid ikke, der må også være tillid hos folk til den mand, som står bag ordene. Og denne tillid kom snart. Også hos de bevilgende myndigheder. Da byens politibetjente skulle have nye uniformer, blev det Ignatz Breum, som kom til at levere stoffet. Det har sikkert glædet den unge købmand meget, det betød jo ikke blot penge, men også dette, at man anså ham for at være en købmand, som førte gode varer til rimelige priser.

Hvordan det stod til med forretningens omsætning i de første år, kan vi ikke dokumentere med tal, eftersom der ingen regnskabsbøger foreligger fra Ignatz Breums tid. Men der er visse ting, som tyder på, at omsætningen har været støt stigende. Da moderen den 30. marts 1869 skriver til Ignatz, hedder det i hendes brev bl. a.: »Det glæder os begge at erfare af dit sidste brev, at din Forretning gaar saa udmærket godt for dig«. Kigger vi i skattehovedprotokollerne, ser vi, at Breum i 1869 skal svare en årlig skat på 50 rdl. 64 sk., men i 1871 ikke mindre end 108 rdl. 82 sk.

Den smukke fremgang, som kan læses af ovenstående, skyldtes ikke blot Breums redelighed, men også hans vindende væsen og hans store flid. Dagen igennem stod han bag disken og betjente kunderne, altid med venlighed og gode råd, og når han ud på aftenen kunne stænge døren, ventede kontorarbejdet på ham. Hver dag krævede hans fulde indsats. Ikke engang om søndagen kunne han koble fuldstændig fra, idet han havde åbent nogle timer om formidda-

gen. Men han tog det altsammen med et godt humør, var glad for, at det ikke var gået ham som det gik Søren Møller i Vestergade 45, der måtte bekendtgøre, at han ophævede sin »hidtil førte Manufacturhandel«.

Sin forplejning fik Breum hos svigerforældrene, der boede på den anden side af gaden. Et par prægtige mennesker, som var Ignatz til stor hjælp, og som hans forældre syntes svært godt om. Når de skrev til Ignatz, var der altid en hilsen til urmagerens, som de ikke sjældent forsynede med naturalier, især smør, der snart kunne være en helotting og snart en halvotting.

Det har nok ikke været ofte, at Ignatz besøgte sine forældre. Forretningen i Vestergade skulle jo passes. Men at han nu og da har været i Hørup, hvor forældrene kom til at bo i en længere årrække, ved vi, ligesom vi også ved, at faderen, Helmer Christian Breum, i vinteren 1868 var i Odense, ved hvilken lejlighed Ignatz bestilte en sort gris hos ham. Muligvis har faderen også det følgende forår været i Odense. Det hedder nemlig i moderens brev af 14. april 1869: »Her kom i dette Øjeblik Brev om din Fader vilde følge en Arrestant til Vridsløse, han kommer igjennem Odense og kommer vist tilbage paa Fredag og vil nok logere hos dig om Natten«.

I sommeren 1869 aflægger Ignatz besøg i hjemmet. Da han er vendt tilbage til Odense, får han brev fra faderen, hvori det bl. a. hedder: »Med Moder er det omtrent det samme. Gud give, at hun blot kunde komme sig og taale at være lidt paa Benene«.

Moderens sygdom var ikke af ny dato. I flere måneder havde hun været svagelig og søgt læge. Hendes vaklende helbred var nok årsagen til, at hun i sin sidste levetid følte sig gammel og aflægs. Når hun sendte et par ord til Ignatz, underskrev hun sig gerne som »din gamle Moder. Sophie Breum«.

Sin »elskede Søn« og hans kæreste havde hun bestandig i tankerne. »Vær nu virkelig god mod din tilkommende Kone og gør alt for at føje dine Svigerforældre«, skriver hun til Ignatz, idet hun tilføjer: »saa lægger den Almægtige sin Velsignelse til dit Hjem«. Gamle mor Breum havde ikke glemt sin barnetro. Og hun bevarede den til det sidste.

Så forværres hendes sygdom pludselig. Men efter en streng nat kommer hun over det. Fra Hørup kommer der på ny brev til Ignatz, dateret 1. septbr. 1869. Det er holdt i en lys tone, faderens glæde over Sophies bedring kommer smukt frem i dette brev.

Et par dage senere er glæden forstummet. Den 4. septbr. klokken fire om morgenen tager faderen penne frem og skriver til Ignatz:

»Med et tungt Hjerte og med tunge Følelser maa jeg tilmælde dig, at din kjære Moder i Aftes Kl. 8¾ indgik til den Hvile og Fred, hvortil hun saa højlig trængte«.

Hun blev knap 58 år gammel. Hendes tanker gik i hendes sidste stund til Ignatz, som hun bad faderen hilse, den »elskede Søn«, hvis breve havde været hende til så stor glæde og opmuntring.

Ignatz tog til begravelsen og fulgte gamle mor Breum til hendes sidste hvilested på Kjellerup kirkegård. Han fik talt med faderen, den fælles sorg og det fælles savn bandt dem endnu stærkere sammen.

Da han atter var vendt tilbage, kaldte hverdagens pligter. Kunderne skulle jo betjenes, og der skulle gøres indkøb, så folk ikke spurgte forgæves om denne eller hin vare. Det var altsammen medvirkende til, at hans tanker blev vendt i en anden retning, om end de nu og da gik til moderen, hvis billede han havde lukket inde i sit hjerte.

Bryllupsklokkerne tav indtil videre. Men den 29. oktober ringede Sct. Knuds klokker for Anna og Ignatz. Forloverne var urmager Chr. Rasmussen og tobakspinder A. Jensen fra Nørregade. Både under højtideligheden i kirken og under den påfølgende fest i urmagerens hjem, var der en, som familien savnede. Man vidste, at hun sådan havde glædet sig til denne dag. Og man syntes, at hun havde fortjent at opleve denne glæde, hun, som i sit liv ikke var blevet skånet for sorger.

De nygifte indrettede sig nu i deres fremtidige hjem. Beskedent startede man, men Anna havde sans for at skabe hygge, og hun var dygtig til det huslige. Det var altsammen noget, som Ignatz forstod at værdsætte. Han følte sig på en gang glad og lykkelig. Både i forretningen og i hjemmet groede det, ja, gik så usigelig godt. Hvad mere kunne han ønske sig?

Den 28. september 1870 fik de deres førstefødte.

Da det var en pige, blev man enige om, at hun skulle opkaldes efter sin farmoder og sin mormoder. Ved dåben i Sct. Knuds kirke den 22. novbr. s. å. fik hun derfor navnet Sophie Margrethe Juliane Breum (nav-

Fru Anna Breum omkring århundredskiftet.

net Juliane efter fasteren). Blandt fadderne lægger vi mærke til købmand Th. Pagh og tobaksfabrikant A. Jensen. Også Ignatz' far stod fadder, det var jo hans første barnebarn, som blev holdt over dåben.

Dagene gled stille hen. Oppe i Hørup begyndte faderen at lide under ensomheden. Hans ønske blev det efterhånden at komme til at bo i nærheden af Ignatz og Anna. En skønne dag fik han da sin forpagtning afviklet og flyttede til Odense, hvor han bosatte sig på Vesterbro nr. 44.

En glædelig begivenhed var nu i vente hos Anna og Ignatz. Da den nye verdensborger, en dreng, så lyset den 30. august 1873, viste det sig straks, at moderen ikke havde mælk til ham, og at han ikke kunne tåle komælk. Til alt held havde man i huset en tjenestepige ved navn Karen. Hun havde netop født en dreng, som var blevet sat i pleje, og hun ammede da sit herskabs nyfødte og reddede derved hans liv.

At der kort efter opstod en kritisk situation, meddeler kirkebogen indirekte, idet den oplyser, at drengen blev hjemmedøbt den 20. september. Han fik navnet Christian Helmer Breum. Da han blev fremstillet i kirken næste år den 2. april gav slægtninge og venner møde som faddere. Fra købmand Pagh's kom fru, fra familien mødte urmager Rasmussen og H. C. Breum. Det var ret en højtidsdag. Ignatz Breum havde fået en søn. Måske han engang kunne blive hans efterfølger. Det var jo ikke det værste, som kunne hænde.

Gamle Breum havde nu ikke langt igen. Både Ignatz og Anna tog sig kærligt af ham, de lod ham få sit underhold i deres hjem og søgte på enhver måde at opmuntre ham.

Hans livslys brændte ud den 27. novbr. 1875. 64 år gammel blev han. Ignatz anmeldte samme dag faderens død for skifteretten og erklærede, at den afdøde »intet efterlader sig som Gjenstand for Arv«. Der var således intet skifte at foretage.

Tiden gik. Forretningen blomstrede, den havde nu

kunder både fra by og land, hvad der tydeligt kunne mærkes på omsætningen, idet denne voksede betydeligt. Allerede i 1877 er Ignatz Breum en af Vestergades gode skatteydere.

Nu er året 1878 udrundet. Det er den første dag i det nye år, og Anna har skænket Ignatz en søn. Man skal på ny tænke på barnedåbsfolk. Denne gang bestemmer man sig blandt andet for urmageren og Ignatz' gode venner: V. Stahnke og Laurits Hansen, der begge er købmænd. De står faddere til drengen ved dåben i Sct. Knuds kirke den 10. april, og han får navnet Ignatz Carl Breum.

Sophie, der nu er otte år, er lykkelig. Hun har fået endnu en lillebror. Det er hun ikke længe om at fortælle sine kammerater.

Huskøb og familiesorger

Det havde længe været Ignatz Breums ønske at købe den gamle gård, der over porten bar en marmorsten med Billernes og Juelernes våben. Denne sten, der nu har sin plads et stykke oppe på trappetårnet, var for øvrigt indsat af landsdommer Henrik Bille til Egeskov. Efter sin hustrus død i 1745 havde han stiftet et legat på 200 rigsdaler til fordel for de fattige i Odense, og ifølge gavebrevet skulle den opsatte sten være tegn på, at den nævnte kapital stod som 1. prioritet i hans gård.

Nu ejedes gården af købmand Niels Rammeskov, der havde købt den i 1847 og det følgende år solgt et stykke af haven til kammerråd Hillerup, da den nye gade, Kongensgade, skulle anlægges. Han var ikke uvillig til at sælge sin gård til Breum, og allerede den 18. august 1882 blev der skrevet købekontrakt, ifølge hvilken Breum skulle overtage Vestergade 63 oktober flyttedag, på hvilken dag Rammeskov skulle være fraflyttet sin lejlighed i ejendommen.

Det var ikke nogen ubetydelig handel, der blev indgået mellem Rammeskov og Breum. Kigger vi i det udfærdigede skøde af 11. decbr. 1883, ser vi, at købe-

summen for Vestergade 59, som ejendommen nu hedder, var 85000 kroner, og at Brcum havde udbetalt godt 46000 kroner (16. oktober 1882: 13632,50 kr., 11. decbr. 1883: 32600 kr.). En del af udbetalingen havde Breum fremskaffet ved at sælge »et Areal paa 7939 Kvadratalen og et Stykke af Bygningen« til papirhandler Marius Madsen, hvilket han i henhold til købekontraktens punkt 5 havde ret til. Blandt dem, som herefter har penge stående i ejendommen, lægger vi mærke til kammerherrerinde Sehested Juul og frøken Sehested Juul, der i skødet står opført for henholdsvis 16000 kroner og 6000 kroner.

Erhvervelsen af Vestergade 59 var en stor glæde både for Ignatz og Anna. De havde i de sidste måneder haft en streng tid, idet Annas fader havde ligget alvorligt syg. Da hans hustru, Margrethe, i Fyens Stiftstidende bekendtgør, at Christian Rasmussen er død den 22. novbr. 1883, hedder det, at han er gået bort »efter et langt og smertefuldt Sygeleje«.

Urmagerens sidste hvilested blev Assistens kirkegård, hvor hans gravsted stadig kan ses. Han blev 65 år gammel. En solid håndværker var han og en afholdt mand, hvis bortgang fremkaldte sorg hos de mennesker, han havde haft forbindelse med.

Margrethe fik nu lejet urmagerforretningen ud, da hun ikke så sig i stand til selv at drive den. Det blev til urmager Chr. Jacobsen, der snart fik skabt en god forretning. Selv flyttede hun lidt senere ind hos Ignatz og Anna. Da hendes søn, Graham Rasmussen, som i

nogen tid havde boet hos hende, af Ignatz lejede et butikslokale til isenkramforretning i stuen, vil det sige, at Ignatz havde både sin svigermoder og svoger som lejere.

Margrethe Rasmussen døde den 30. januar 1888. Året før, den 2. april, havde hun oprettet testamente og indsat Ignatz til eksekutor testamenti, hvilket vil sige, at han skulle forestå skiftet, når hans svigermoder var død. Da Margrethe var gået bort, fik Breum nogle måneder senere solgt Vestergade 62 til urmager Jacobsen og modtog selv en panteobligation på 14500 kroner, som urmageren skulle forrente med 4 % p. å. og afdrage med 1000 kroner om året.

Urmagerfolkens død tog hårdt til Breum og hans familie. Da det gamle hjem var kommet på fremmede hænder, følte både Anna og Ignatz, at et kapitel af deres egen livshistorie var afsluttet og gemt hen. Kun minderne bandt dem fra nu af til urmagerhjemmet, hvor Ignatz i sin ungdom havde fået et tilholdssted, der snart skulle blive hans hjem, hvor han kom og gik som en søn, og hvor han hellig og søgn modtog af gavmilde hænder.

Og nu sad han selv i gode kår. Havde den store glæde og tilfredsstillelse, at det stadig gik godt med forretningen, og at han på »Den almindelige Fyenske Industri- og Landbrugsudstilling« i Odense den 8. juli 1885 var blevet tilkendt bronzemedalje for dameklæder. Bestandig sørgede han for, at kunderne fik en reel betjening, ligesom han altid indpodede sine kom-

miser, at de skulle handle, så kunderne blev tilfredse. Dette er nok forklaringen på forretningens gode renommé. Man havde tillid til Breum, en tillid, som han også skulle komme til at mærke på anden vis, idet han efterhånden modtog adskillige tillidshverv, som han varetog både med nidkærhed og dygtighed, hvad der snart skulle skabe respekt om hans person.

Et omfattende virke

Allerede i 1876 var Breum blevet valgt til bestyrelsesmedlem i »Foreningen i Fruens Bøge«, hvis egentlige stifter var kaptajn og vejmaster P. B. v. d. Recke (vise-digteren Adolph Reckes fader), som havde ejet Vestergade 59 fra 1832 til sin død i 1847. Breum blev snart et skattet medlem af foreningen, hvorfor man i 1886 udnævnte ham til formand, i hvilken egenskab han gjorde et stort og uegennyttigt arbejde. Han var således virksom for opførelsen af en ny pavillon (»Sievecke«), han arbejdede energisk for et elektrisk lysanlæg, der blev taget i brug sidst i 1880'erne, og han gjorde en ringe indsats for at hindre uro og besøg af uvedkommende, når foreningen holdt sine sammenkomster. Da man i 1890 kunne fejre foreningens 50 års jubilæum, skyldtes det ikke mindst Ignatz Breum, at pavillonen havde fået balkon, og at pladsen mellem pavillonen og dansegulvet var blevet asfalteret.

Et par år før han modtog formandsposten, var han blevet indvalgt i Odense bys sundhedskommission, hvor han skulle komme til at sidde i en meget lang årrække, i 33 år. Kigger vi i den gamle forhandlings-

protokol, ser vi, at Breum bestandig var et interesseret medlem, der påtog sig adskillige opgaver, når kommissionen savnede oplysninger. Snart tog han til det gamle gæstgiveri ved kanalen for ved selvsyn at konstatere, om forholdene var sådan, at man kunne imødekomme gæstgiver Mogensens andragende om bevilling, og snart gik turen til læderhandler F. Bahr i Nørregade 20, hvor han blev opmærksom på, at der ikke var afløb fra vaskekælderens. Da han havde aflagt rapport til kommissionen, blev det straks pålagt ejeren at få forholdene bragt i orden.

Ignatz Breum var også en betydelig kraft inden for logen Maria til de tre Hjerter, hvor han den 15. januar 1894 blev udnævnt til ordførende mester, et embede, som han skulle komme til at beklæde længere end nogen anden. Ved sin retlinede færd og sine praktiske egenskaber vandt han snart sine brødres tillid, som han bevarede til sin død. Da Breum i 1914 havde været ordførende mester i tyve år, blev åremålet markeret ved, at man afholdt en fest for ham.

At virke til gavn for sine medmennesker var noget væsentligt for Ignatz Breum, hvorfor han med glæde tog mod tilbudet om at blive formand for den af logen i 1830 oprettede bespisningsanstalt, der indtil 1897 havde sit lokale i Sct. Gjertrudsstræde. Nu, i Breums formandstid, holdt man til i Store Gråbrødrestræde og uddelte tre gange ugentlig i de fire vintermåneder varm mad til de mennesker, som var i trang. Det var et arbejde, som havde Breums allerstørste interesse og

kærlighed. Aldrig var han gladere, end når han juleaftensdag sammen med sine to børnebørn Helmer og Astrid vandrede hen til strædet for at uddele mad. Iført sin hvide kittel og med raske bevægelser uddelte han flæskesteg og ribbensteg til de ventende mænd og koner, og Helmer skulle give dem hver et lille brød, og Astrid skulle komme en god skefuld ris med rosiner i hver spand med suppe. Man forstår, at glæde lyste ud af de fattiges ansigter, og at Breum ikke kunne få en bedre optakt til den forestående fest.

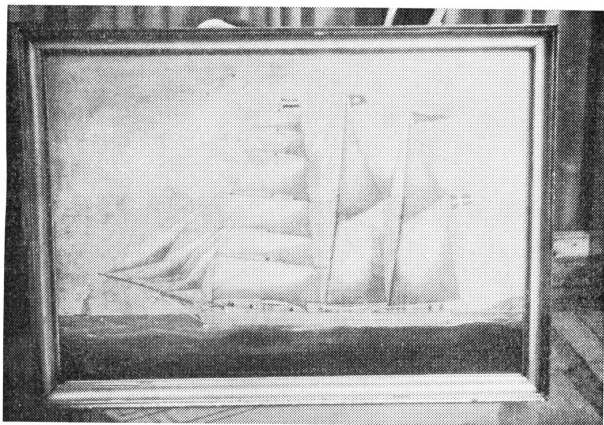
Et andet hverv, som også optog Breum meget, var dette, at han sad i bestyrelsen for Det fynske Fængsels-selskab, et af de syv selskaber, som stod under De danske Fængsels-selskaber, og som skulle virke for at hjælpe tidligere straffefanger. Her var der en rig arbejds-mark for Breum, da de løsladte stod på bar bund. Ikke blot manglede de arbejde, men som regel også klæder, arbejdsredskaber og penge. At Breum fik lov til at være med i dette arbejde, glædede ham over-ordentligt. Da han den 3. januar 1907 var blevet ud-nævnt til Ridder af Dannebrog og i den anledning skulle meddele træk af sit levnedsløb til indlemmelse i Ordenskapitlets Historiske Samling Af Ridderes Selvbiografier, glemmer han ikke at anføre, at han er medlem af Det fynske Fængsels-selskabs bestyrelse. Arbejdet her var ham en hjertesag, derfor kan han ikke lade være med at berøre det.

Breum havde imidlertid også andre hverv at røgte. Han var således i seks år medlem af Odense bys lig-

ningskommission, hvor han gjorde et godt stykke arbejde, præget af hans levende retfærdighedssans. Desuden sad han i bestyrelsen flere andre steder, deriblandt i

De forenede Glasværker
Kronprins Frederiks og Kronprinsesse
Louises Stiftelse i København
Sømandshjemmet
Frederik Jensens Stiftelse i Odense.

Tillidshverv var dog ikke nok for en mand af Ignatz Breums natur, han måtte også prøve sine kræfter inden for erhvervslivet, hvorfor han trådte ind i aktieselskabet »Calabar«, der i efteråret 1883 på Jørgen R. Andersens værft i Svendborg gik i gang med at lade bygge en 3-mastet skonnert. Da skibet var færdigt det følgende år, var det nok værd at tage i øjesyn, idet det var et slankt og meget smukt skib, klipperbygget af eg. Man gav det navnet »Ignatz Breum«, og da det var blevet indregistreret, kunne det påbegynde sin jomfrurejse under førerskab af kaptajn M. E. Rasmussen fra Tved. Rejsen gik først til England, hvor »Ignatz Breum« indtog stykgods, og herfra fortsatte skonnerten til Kongofloden, hvor man fik losset lasten. Rejsen gik derpå til Rotterdam med et parti palmekærner. De følgende år fortsatte rejserne til Kongo, hvorefter »Ignatz Breum« kom til at sejle på Sydamerika og Vestindien. Da dampskibene begyndte at konkurrere sejlskibene ud, og da skonnerten ikke længer var al-

Skonnerten „Ignatz Breum“.

lermest velegnet til langfart, blev »I B« i begyndelsen af 1900-tallet sat i europæisk fart.

Breums interesse for skibsfart medførte også, at han sammen med nogle Odense-borgere i 1892 overtog selskabet »Tycho Brahe«, der ejede en skonnertbrig af samme navn. Den kom nu til at hedde »Anna Breum«, et navn, som vi for øvrigt bliver mindet om, når vi læser bogen »Uncle Sam på rejse« med undertitlen: »Skildringer fra Norge og England i billeder og tekst af Robert Storm Petersen Præsident.« Skibet, som Storm P. i foråret 1901 sejlede med til Norge og England som »overkomplet jungmand«, og som skulle komme til at strække sig over et par måneder, var nemlig »Anna Breum«. På dette tidspunkt ikke noget

ældgammelt skib, idet det var bygget i Vejle i 1872. »Anna Breum« havde kun to master, på forskibet en gallionsfigur, der var en hel kvindelig figur. Sammenlignet med »Ignatz Breum« var »Anna Breum«, der også gik i europæisk fart, noget mindre.

Som vi siden skal erfare, var det ikke lutter glæder og økonomisk vinding, Breum høstede, da han slog sig på skibsfart.

»Ignatz og Anna Breums Stiftelse«

I nogle efterladte optegnelser, der nu beror hos sønne-
datteren, fru Astrid Lange, skriver Ignatz Breum
bl. a.:

»Den største Forandring, der er sket i mit Liv, siden
jeg den 14. Januar 1907 indsendte mit Levnedsløb
(til Ordenskapitlet i anledning af ridderkorset), er,
at jeg den 12. Juni 1908 havde den store Sorg at miste
min kære Hustru efter et Par Dages Sygdom. For at
sætte hende et varigt Minde besluttede jeg at bygge en
Stiftelse, som skulde bære vore Navne«.

Når Breum tog denne beslutning, skyldtes det dog
også, at Anna flere gange havde givet udtryk for den
tanke, at der burde opføres nogle friboliger til de kvin-
der, som pludselig kom til at stå alene ved dødsfald.
Hun fandt, at disse kvinder i mange tilfælde gik en
hård og streng tid i møde, idet de måtte forlade de
vante omgivelser og flytte ind i lejligheder, hvor de
ofte kom til at bo under meget dårlige, ja, slette for-
hold.

Da Anna var død, varede det ikke længe, før
Breums tanker om en stiftelse begyndte at tage form.

Men hvordan skulle han få en byggegrund, der egnede sig til formålet? Det var det spørgsmål, som først meldte sig.

Han henvendte sig da til byrådet for at høre, om Odense kommune ville stille en byggegrund til rådighed for en påtænkt stiftelse. Byrådet var straks villig stemt og kunne meddele, at når udstykningen af matr. nr. 809a i Odense købstad var tilendebragt, ville kommunen skænke en parcel af ovenfor nævnte matrnr., der var beliggende i Sct. Knuds sogn.

Breum gik da straks i gang med at få udarbejdet en fundats for stiftelsen. Arbejdet hermed fik han afsluttet den 10. september 1909, og allerede den 5. november s. å. blev fundatsen stadfæstet.

Af denne fremgår det, at stiftelsen er indrettet til friboliger – i alt 9 – for enligtstillede damer i Odense tilhørende den kristne menighed og fordeles således:

3 til enker eller ugifte døtre efter frimurere, der har været medlem af logen i Odense,

3 til enker eller ugifte døtre efter købmænd i Odense og

3 til enker eller ugifte døtre efter håndværksmestre eller eventuelt til andre enligtstillede damer i Odense.

Friboligerne, hedder det videre, gives fortrinsvis til sådanne ansøgere, der er således situerede i økonomisk henseende, at de ved hjælp af en sådan fribolig kan klare sig uden anden støtte; men bestyrelsens skøn er dog ene afgørende i så henseende.

Endvidere anføres, at der foruden de 9 friboliger,

findes en lejlighed i stiftelsens stueetage, som bestyrelsen uden vederlag kan overdrage til beboelse for et ægtepar uden børn imod at renholde gårdhave og gade, rense kloak og holde orden i stiftelsens have.

Hvad bestyrelsen angår, da består denne, ifølge fundatsen, at stiftamtmanden over Fyns stift, borgmesteren i Odense (d. v. s. den embedsmand, hvem det til enhver tid er overdraget at udføre magistratsforretningerne i Odense) og købmand Ignatz Breum, der i fundatsen har indføjet følgende:

»Naar jeg afgaar ved Døden, indtræder det ældste af mine Børn i Bestyrelsen, og derefter tiltrædes Bestyrelsen af det ældste mandlige Medlem af min Slægt i nedstigende Linie.

Skulde min Slægt uddø, anmodes den til enhver Tid fungerende ordførende Mester for Frimurerlogen Maria til de tre Hjerter i Odense om at tiltræde Bestyrelsen som det tredje Medlem«.

Nogle måneder før fundatsens stadfæstelse var matr. nr. 809a blevet udstykket ved landinspektør Larsen i Odense. Den nye parcel, der fremkom ved udstykningen, fik matr. nr. 809e og udgjorde 1343,75 m², som var beliggende ud til Vandværksvej. En fin grund at bygge på. Og en central beliggenhed.

Arbejdet med opførelsen af stiftelsens bygning kunne således straks tage sin begyndelse. Det skete også, og arkitekt Hjalmar Kjær, Odense, der i nogen tid havde haft tegningerne klar, fik tilsynet med byggeriet.

Det blev nogle begivenhedsrige måneder, som fulgte. Så snart Ignatz Breum havde en ledig stund, måtte han hen på Vandværksvej for at se, hvordan byggeriet skred frem. Det var hans håb, at stiftelsens bygning kunne stå færdig til april flyttedag, d. v. s. til den 20. april. Denne dato var man nemlig ved byggeriets påbegyndelse blevet enige om, og den skulle gerne overholdes, da bestyrelsen for stiftelsen allerede havde behandlet de indkomne ansøgninger om friboliger og ladet forstå, at man regnede med indflytning førstkommande flyttedag.

Man konstaterer, når man læser disse ansøgninger fra septbr. 1909, at der i allerhøjeste grad har været behov for friboliger til enligtstillede kvinder. I og for sig ikke så mærkeligt, når vi erindrer, hvordan den sociale standard var på denne tid. Hvad vi i dag betragter som ganske naturlige ting, f. eks. boligsikring og enkepension, det var jo noget, som man ikke kendte til i tiden før den første verdenskrig. Og indtægterne var i det hele for manges vedkommende overordentlig små. Hvor ringe og elendigt enligtstillede kvinder i virkeligheden kunne have det, fremgår klart af de ansøgninger, som indgik til bestyrelsen for »Ignatz og Anna Breums Stiftelse«.

To ugifte søstre anfører i deres ansøgning, at de tilsammen har 732 kr. om året, heri medregnet 200 kr. fra fru Brandt og 40 kr. fra frimurerne sidste efterår. Desuden henleder den ældste søster, der nu er sidst i halvtredserne, bestyrelsens opmærksomhed på, at ar-

bejdet, d. v. s. broderiarbejdet, ikke bliver til så meget, da hendes øjne ikke mere er gode. Af den vedlagte lægeattest, der er udstedt af V. Krarup, ses, at hun lider af grå stær, der hindrer hende i at udrette så meget i sit erhverv, som hun ellers ville kunne. De to søstre gør til sidst opmærksom på, at de i »Fremtiden ikke kan vente nogen Arv eller paa anden Maade vente at komme til Penge«.

En anden ansøger, en midaldrende linnedsyerske, skriver, at hun ved syning kan tjene cirka 200 kr. om året. Hun ejer et hus med to lejligheder, hvoraf den ene kan dække udgifterne på huset, den anden lejlighed, som hun selv bebor, kan hun leje ud til 150 kr. om året, d. v. s., at hendes årlige indkomst beløber sig i alt til 350 kr.

„Ignatz og Anna Breums Stiftelse“.

Så er der en købmandsenke fra Albanigade med to sønner, af hvilke den ældste skal konfirmeres til foråret, den yngste på 12 år vil hun få en plads til, hvor han kan få sit ophold.

»Har ingen Formue«, skriver hun, »og slet ingen Indtægter ved Legater eller Renter, men har faaet 35 Kroner i Understøttelse af det Offentlige i det forløbne Halvaar. Ved Syning forventer jeg at kunne tjene cirka 200 Kroner om Aaret, og har min Familie lovet at støtte mig, indtil jeg opnaar at faa Legater, som jeg ansøger om«.

Når man læser disse ansøgninger, siger man uvilkaarligt til sig selv: hvilken glæde og hjælp må det ikke have været for disse kvinder at få tildelt en fribolig.

April flyttedag 1910 stod stiftelsen så klar til indflytning, en statelig og smuk bygning med frimurerstjernen over indgangsdøren og med indskriften »Ignatz og Anna Breums Stiftelse 1909«.

»Et filantropisk Hjem« kalder et Odense-blad det nye hus og slutter sin opsats med at sige:

»Stuerne er vel ikke »Sale«, men sindrigt og nydeligt er Alt indrettet. Naar dertil kommer gode Udenoms – Bekvemmeligheder samt Haven med fire dejlige Lysthuse, kan man nok sige, at de udkaarne Damer, som udgør disse hyggelige Smaahjems første Befolkning, og som ikke oftere skal holde Flyttedag, herefter kan have det som Blommen i et Æg«.

Da man var kommet lidt ind i maj måned, modtog stiftelsen byens gavebrev på grunden med bemærk-

ning om, at »Omkostningerne ved Parcellens Udstykning og nærværende Gavebrevs Stempling m. v. udredes af Gavemodtageren«.

Disse omkostninger har dog været yderst beskedne sammenlignet med, hvad opførelsen af stiftelsen stod Breum i, 30000 kroner. I øvrigt oprettede Breum straks et legat på 10000 kroner, stiftelsens grundkapital, hvis renter skulle anvendes til administration og vedligeholdelse af bygningen. Blev alle renterne ikke brugt til disse formål, kunne de af bestyrelsen uddeles til de beboere, som måtte skønnes at trænge dertil.

Der gik nu et par år, så havde Breum den glæde, at »Odense Byraads Udvalg til Præmiering af smukke og gode Nybygninger i Odense« i en skrivelse af 28. juni 1912 meddelte, at det havde tilkendt »Ignatz og Anna Breums Stiftelse«s bygning på Vandværksvej præmie.

»Der vil«, hedder det i udvalgets skrivelse, »om nogen Tid blive tilsendt Stiftelsen en lille Tavle til Indmuring i Bygningen samt et Diplom. Præmien er 600 kr. til lige Deling mellem Bygherre og Architect«.

Tavlen fik sin plads på facaden ud mod Vandværksvej, og den bærer følgende indskrift:

Prisbelønnet Af
Odense Kommune
Aar 1912
Bygherre
Købm. Ignatz Breum
Architekt
Hjalmar Kjær

At Breum i de kommende år udviste stor interesse for stiftelsen og dens beboere, foreligger der flere eksempler på. Et af de smukkeste, forekommer det mig, er hans gavmilde sind, når julen stod for døren. Da blev ingen i stiftelsen glemt.

Livet i den gamle købmandsgård

Det var et virksomt liv, der levedes i den gamle købmandsgård i Vestergade.

Når solen viste sig på himlen, varede det ikke længe, før gårdskarlen indfandt sig. Han havde sit at gøre, både for- og baggården samt tømmerpladsen skulle jo fremtræde fra sin pæneste side, når køretøjerne ude fra landet rullede ind gennem porten. Det var dog som helhed ikke mange vogne, der kørte ind på gårdspladsen til Vestergade 59, de fleste kørte gennem naboens port, der ifølge deklaration var fælles for nr. 57 og 59.

Snart pulserede livet. Folk kom og gik, nogle faldt i snak med bekendte, andre måske et øjeblik med gårdskarlen. Inde i Breums forretning havde kommiserner travlt med at ekspedere, da en lidt fyldig mand kom til syne i butikken, hvor han gik hen og hilste på kunderne. Det var chefen selv, Ignatz Breum, som kendte hver enkelt af dem, som var kommet for at handle.

Oppe i lejligheden havde fruene og pigerne allerede længe været i fuldt sving, kokke- og stuepigen samt

Karen, der efterhånden var ved at blive gammel i gårde. Hun tog sig af børnene, både Sophie, Christian og Ignatz, og da Christian var blevet gift med landinspektørdatteren Clara Heie fra Bogense, som fyldte stuerne med sin dejlige musik, tog hun sig af deres børn: Astrid og Helmer. De vidste aldrig noget bedre end at komme op på Karens kammer, hvor der var sådan en dejlig duft af æblerne, der lå henne på kakkelovnen. At smage dem, sagde man sjældent nej til.

Men børnene hang naturligvis ikke over Karen dagen lang. Var vejret godt, tilbragte Christian og Ignatz mange timer i den store have, i sin tid byens næststørste, der for enden havde en liden høj, hvorfra man langt tilbage i tiden kunne se over til engene ved Åløkkegård. De gravede med deres spader i højen; men det ville aldrig lykkes for dem at finde bare en lille smule af den skat, som spaniolerne skulle have gravet ned her, da de havde beslaglagt den herreløse gård og indrettet den til bageri og depoter.

Det var om dagen. Om aftenen lå haven med de to store valnøddetræer og de to gamle elmetræer stille hen. Da havde det for de voksne en egen charme at vandre i haven, at nyde skønheden og stilheden, der kun sjældent blev afbrudt af larm ude fra gaden.

Dagene gik, travle dage for enhver, der havde sit virke i den gamle købmandsgård. Om aftenen hændte det af og til, at Ignatz og Anna skulle ud i selskab. Så oprandt der nogle dejlige timer for Sophie, idet hun nu havde den bedste lejlighed til at få blyant og papir

frem og give sig til at skrive, at digte, noget, som hendes forældre ikke satte stor pris på.

Det skal dog tilføjes, at der kom en tid, hvor de så anderledes på Sophies skriveri. Da Sophie nogle gange havde optrådt som forfatterinde og høstet anerkendelse, og da hun af Odense byråd havde fået overdraget den opgave at redigere Odense bys bog om H. C. Andersen i anledning af hundredåret for digtrens fødsel, var de både glade og stolte.

Men dagene i den gamle købmandsgård var naturligvis langt fra ens. Der var således afgjort forskel på en sommer – og en vinterdag, ligesom der også var forskel på en almindelig dag og en søndag. På den sidstnævnte dag plejede Ignatz at gå til højmesse i domkirken, og var det et rigtig godt vejr, var det ret almindeligt, at køretøjet blev gjort rede, så man om eftermiddagen kunne køre lidt uden for byen. Børnene plejede da at være med, de var henrykte, når vognen gjorde holdt ved en kro, f. eks. Slukefter, for så vidste de, at der faldt lidt af til dem, når de var kommet indenfor.

Men det bedste hele året rundt var dog julen, som både store og små så hen til hvert år, når man havde passeret 1. december.

Dagene lige før juleaften var præget af stor travlhed. I køkkenet blev der bagt og braset, nede i forretningen blev der julehandlet, så handelsbetjentene næsten ikke kunne få et pusterum. Breum selv brugte de knapt tilmålte fristunder til at få ordnet kurvene, som

siden sidste jul havde haft deres plads oppe på loftet. Rare sager kom der i, og pyntet med rødt silkepapir og en grangren blev kurvene også, som børnene skulle gå ud med til de fattige og ensomme. Da stiftelsen var blevet taget i brug, måtte de også hen til damerne her. Overalt vakte børnenes komme stor glæde, og med mange taksigelser forlod de de rare damer. Når de atter var inden for hjemmets døre, kom kurvene igen op på loftet.

Så oprandt juleaftensdag, hvor Ignatz Breum havde nogle travle timer henne på bespisningsanstalten. Klokkeren 12 kom alle handelsbetjentene op i privatlejligheden til kaffe og julekage. Om eftermiddagen fulgtes hele familien til julegudstjenesten i den smukke domkirke, og herfra gik turen hjem til julemiddagen med risengrød, andesteg og æblekage. Senere, når pigerne havde fået vasket op, kom man ind til det strålende træ og de mange gaver. Blandt dem var der altid en til købmandens lille, tykke hund, Ebbe, der fik et lækkert kødben, pakket ind i fint papir med en rød sløjfe om.

Også en anden blev der tænkt på. Karen, som var meget overtroisk, satte altid en skål grød op på loftet til nissen, det var noget, som hun ikke turde lade være med. »Ellers er det ikke godt at vide, hvad det troldtøj kan finde på«, sagde hun. Astrid listede sig da derop juledag for at se, om skålen var tom. Det var den altid, og hun troede fuldt og fast på, at nissen havde spist grøden – men der var jo også katte deroppe.

Karen var på sin facon med til at præge livet i den gamle købmandsgård. Når vi læser Sophie Breums beskrivelse af jomfru Kern i »Julegæster«, kommer vi uvilkårligt til at tænke på gamle Karen, der jo også troligt havde båret dagens byrde i en enkelt families tjeneste gennem mange år, og altid først og sidst tænkt på herskabets og dets interesser.

Man kan heller ikke frigøre sig for den forestilling, at det har været gamle Karen, Sophie Breum har haft i tankerne, da hun fortæller om, hvordan jomfru Kern bliver syg og må gå til sengs en juleaftensdag og nu føler sig tilovers, kun til besvær og byrde for sine omgivelser. Da kommer, hedder det i fortællingen, frøkenen ind til hende i skumringen, hun fortæller jomfru Kern om et maleri, hun har set i Italien. Og hun gør det på en sådan måde, at stuen bliver lys og festlig, og alt det selvopgivende viger fra den gamles sind.

Juledagene kom familie og venner. 1. nytårsdag var det skik, at frimurerne indfandt sig til kur hos den ordførende mester. De var i jaket, og på hovedet havde de deres silkehatte. Da børnebørnene var blevet store, måtte de hjælpe til med serveringen. Helmer skænkede vin, og Astrid bar kransekagen om. Første gang har de nok været lidt beklemte ved situationen.

Der er glimt af livet i den gamle købmandsgård i den af Sophie Breums historier, der hedder »Jul i Købmandsgaarden« (1917), hvor beskrivelsen af udendørs-lokaliteterne straks leder tanken hen på for-

fatterindens eget barndomshjem i Vestergade, som hun omfattede med en kærlighed, der aldrig sygnede hen.

De senere år

Da Breum i 1898 havde fået sat en anden sal på forhuset, var Vestergade en ejendom af en ganske imponerende størrelse. Der var nu fire ret herskabelige lejligheder på første og anden sal, desuden tre forretninger i stueetagen samt et bogtrykkeri og en papirposefabrik i de øvrige bygninger.

Administrationen af den store ejendom i forbindelse med forretningen og de mange tillidshverv blev dog efterhånden for meget for Breum, hvorfor han i året 1900 overdrog forretningen til sønnen Christian og Clara, der blev gift den 24. april samme år. Det skulle dog ikke blive mange år, de sammen kom til at nyde hele herligheden. Clara var skrøbelig, det gik snart ned ad bakke med hendes helbred, og allerede den 20. januar 1907 døde hun. Det var et tungt slag for Christian, der nu stod alene tilbage med to mindreårige børn. Han ægtede nogle år senere Inga Bech, som døde den 7. september 1938. Christian, der allerede gik bort den 28. marts 1934, stiftede i anledning af firmaet Ignatz Breums 50 års fødselsdag 8. september 1918 et legat på 4000 kroner, hvis renter skulle ud-

deles 1 gang årlig »til odenseanske Elever i den under Handelsforeningens Ledelse henhørende Handels Aftenskole og den under den fynske Centralforenings Ledelse henhørende Handels Dagskole«.

Søsteren Sophie, der bestandig følte sig stærkt knyttet til sit barndomshjem, opholdt sig i perioder i Vestergade 59, når der var opgaver i fødebyen, som kaldte på hende. En tid underviste hun således i »Frøken Wintelers Pigeskole« på Klostervej, hvor hun selv havde gået som barn, og i de første år af 1900-tallet var hun et virksomt medlem af Højskoleforeningen. Sammen med pastor Emil Koch, som hun ledsagede på rejser til Italien, gjorde hun et godt stykke arbejde for opførelsen af Højskoleforeningens nye bygning i Slotsvænget, der blev taget i brug i 1909.

Nu, omkring 1910, havde hun lejlighed i København, i St. Kongensgade 72, senere Nordre Fasanvej 78, hvor hun boede sammen med sin veninde, Anna E. Munch, den senere kendte malerinde, der bl. a. vil huskes for sine illustrationer til Sophie Breums bøger, sine kalkmalerier i Fyns Forsamlingshus' store sal og sine altertavler. Da Breum blev klar over, at Sophie gerne ville have en sommerbolig på Fyn, fik han købt en særdeles fin grund ved Nordstranden i Kerteminde og lod arkitekt Niels Jacobsen i Odense lave tegning til den påtænkte bolig, som stod færdig i 1911. »Østenkrog« kom den til at hedde, en dejlig og meget rummelig bolig med en herlig udsigt over bæltet. Hver sommer tilbragte Breum nu en dag hos Sophie i

»Østenkrog«, hvor han rigtig nød den dejlige natur og samværet med datteren og hendes veninde.

Når julen stod for døren, var det tradition, at Sophie og Anna E. Munch tog til Vestergade, hvor de blev julen over. De var for øvrigt begge et par rejse-lystne damer, der ikke sjældent satte kursen mod Frankrig eller Italien. Hændte det, at Anna E. Munch drog afsted alene, tog Sophie gerne til sit barndomshjem, hvor gæsteværelset altid stod parat i tilfælde af, at hun skulle indfinde sig. Den daglige rytme blev da brudt, for der skulle altid ske noget, når Sophie gæstede sit barndomshjem.

Breum passede som før sine mange gøremål. Hændte det, at han inde på kontoret tog sig et lille hvil, gik hans tanker ikke sjældent til de to skibe, som bar hans og Annas navne viden om. I sådanne øjeblikke var det ham en stor glæde og tilfredsstillelse, at alt hidtil var forløbet godt på det lunefulde hav. Men så indtraf der noget, som aldrig skulle udslettes af hans erindring: »Anna Breum« forliste. Den 14. oktober 1911 var skonnertbriggen sejlet fra Råfsjö med en ladning træ og med kurs mod England. Da »Anna Breum« om formiddagen den 5. november befandt sig i nærheden af Thyborøn, kom den ind i en orkan, under hvilken den kæntrede og senere blev vrag.

Meddelelsen om katastrofen gjorde et meget stærkt indtryk på Ignatz Breum, idet han straks erfarede, at både kaptajn P. C. M. Rasmussen fra Troense og de fem besætningsmedlemmer var omkommet. Hans tan-

ker gik til de omkomnes hjem, hvor der nu herskede sorg. Sit eget tab skænkede han ikke mange tanker, skønt det ikke var ubetydeligt, da »Anna Breum« ikke var assureret.

Forliset knugede i lang tid Breums sind og tanker. Det var tydeligt for hans nærmeste og for hans venner, af hvilke logebroderen, apoteker J. Chr. Aarestrup (1846–1936) på Sct. Knuds apotek hørte til dem, der ofte åbnede døren til Breums hjem. Han var i 1904 kommet til Odense fra Vesterborg på Lolland, hvor han også havde drevet apotek. Ligesom sin farbroder, lægen og digteren Emil Aarestrup, der døde som stiftfysikus i Odense 1856, var apoteker Aarestrup en livlig mand, i hvis selskab man sjældent kedede sig. Breum livede i kendelig grad op, når han havde haft besøg af Aarestrup, hvis foredrag af Gunnar Wennerbergs »Gluntarne« altid var ham til stor moro.

En ulykke kommer sjældent alene, siger man. Ordene har deres gyldighed, når vi ser på, hvad der senere hændte for Breum. Han mistede »Ignatz Breum«, den dejlige skønnert, der havde vakt beundring hos mange, hvor den kom frem.

Hvad vi ved om dens endeligt, er dette:

»Ignatz Breum« var den 15. december 1912 afgang fra Drammen med 300 tons træmasse, som skulle til Teignmouth. Turen forløb i det hele udmærket, indtil skønnerten den 12. januar 1913 befandt sig 20–30 sømil fra Coquet – Island Fyr. Her kom »Ignatz Breum« ind i et hårdt og usigtbart vejr, hvad der i

forbindelse med strømsætning fik til følge, at skonner-ten gik på grund. Det så nu meget alvorligt ud for besætningen, idet skibet kort efter lagde sig om på si-den, medens søen jævnlige brød over »Ignatz Breum«. Til alt held var der folk, som havde set faren, og som var parat til at yde hjælp. Ved brug af en ende, som blev fastgjort om bord og blev holdt tot af de mænd, som stod inde på strandbredden, lykkedes det kort efter at få hele besætningen reddet. Men skonnerten blev vrage, og ladningen ødelagdes.

Der var altså ikke ved dette forlis tale om tab af menneskelig, og »I B« var assureret for 21300 kroner, så denne gang var katastrofen af et betydeligt mindre omfang. Alligevel tog det hårdt til Breum, da han fik meddelelse om forliset. Men han glædede sig over, at ingen af besætningen var omkommet.

Både »Anna Breum« og »Ignatz Breum« havde således fået en ublid skæbne. Nu var der kun minderne tilbage: billedet af »Ignatz Breum«, som hang på væg-gen inde i Breums kontor, og de to negerguder, der havde deres plads oppe i en af stuerne, og som en af kaptajnerne i sin tid var kommet med. Barnebarnet Astrid arvede senere de to figurer, som stadig er i familiens eje.

Tiden gik. Den 9. marts 1915 oprandt Breums 70 årsdag. Det blev en virkelig festdag, hvor han dagen igennem var genstand for megen opmærksomhed. Fra frimurerne modtog han således en stor med lyserøde roser smykket sølvkumme, der indeholdt et større kon-

De afrikanske negerguder.

tant pengebeløb, som efter Breums ønske kunne anvendes til et eller andet formål inden for den odenseanske velgørenhed, hvortil han var knyttet. En deputation med grosserer Stærmose som ordfører overrakte fødselsbarnet en adresse med givernes navne samt tolkede frimurernes følelser over for deres gamle mester.

En anden deputation mødte fra Sømandshjemmet i Odense med pastor H. R. Hansen som ordfører.

Endvidere var der repræsentanter fra frimurerbrødrene i Odense og forskellige andre byer samt fra de foreninger, i hvis ledelse Breum havde sæde.

En særlig glæde for Breum var det, at det i dagens løb var lykkedes danskhedens trofaste forkæmper i

Sydslesvig, købmand Lorentz Poulsen, Flensborg, at opnå myndighedernes tilladelse til et tredages ophold i Danmark. Da han indfandt sig i hjemmet i Vester-gade, vakte det stor glæde hos Breum, som i lang tid ikke havde set sin gamle ven. Nu kunne de for alvor drøfte danskhedens sag i Sønderjylland, der lå Breum så stærkt på sinde, og som hans datter, Sophie Breum, bestandig ydede al den støtte, hun formåede.

Breums levende nationalfølelse var dog ikke af ny dato. Allerede i 1892 havde han modtaget diplom til minde om fortjenstfuld virksomhed for den frivillige selvbeskatning til fædrelandets forsvar, og siden da havde han ved forskellige lejligheder givet til kende, at hans hjerte bankede varmt for land og folk.

Der har dog næppe været mange, som har haft dette i tankerne, da Breum fejrede sin 70 årsdag. Hvad man først og fremmest tænkte på, var den gamle købmands rige virke, som mange havde nydt godt af. Blomsterhilsener og gaver, der strømmede til hjemmet, var en tak for hans indsats.

Og nu pengebeløbet, som frimurerne skænkede deres ordførende mester? Ja, det anvendte Breum til et legat, der skulle komme logen Maria til de tre Hjerter til gode. Det blev på 2500 kroner, og renterne af denne kapital skulle hvert års 9. marts »bortgives til Frimurer- Enker eller trængende Brødre af Logen«.

Der skulle fra nu af ikke gå lang tid, før det begyndte at gå tilbage med Breums helbred. Han sad vel stadig på sit kontor og passede sit arbejde, og han

gik vel endnu til møder, hvor hans nærværelse var påkrævet; men kræfterne var ikke, hvad de havde været. Da han selv blev klar herover, fik han oprettet testamente, i hvilket han bestemte, at Christian skulle arve ejendommen efter hans død, og at Sophie og Ignatz skulle dele, hvad der var af penge og møbler. Endnu på sin 72 årsdag var han oven senge; men herefter gik det i kendelig grad ned ad bakke.

Breum døde den 24. april 1917. Et ædelt hjerte, som bankede varmt for samfundets små og nødstedte, havde hørt op med at slå. Under overordentlig stor deltagelse blev den gamle købmand den 30. april begravet fra Sct. Knuds kirke og stedt til hvile på Assistens kirkegård, ved siden af sin afdøde hustru. En smuk mindesten, der bærer et hvidt kors, er rejst på graven, hvor også Sophie Breum kom til at hvile, da hun var død den 2. september 1935 i sit kære »Østenkrog«. Stenen over hende er udsmykket af Anna E. Munch, og nederst på den læser man ordene: »Vi har og en Ledestjerne«, der var Sophie Breums valgsprog.

Købmand Breums minde lever stadig. Først og fremmest på grund af den stiftelse, han rejste på Vandværksvej, og som vi til sidst vil give et rids af, omfattende de år, der er gået, siden den vennesele og hjertevarme Ignatz Breum døde.

Stiftelsen efter Breums død

Det skal straks siges, at familien Breum på en smuk og uegennyttig måde har ydet »Ignatz og Anna Breums Stiftelse« værdifuld støtte.

Således stiftede Ignatz' tre børn ved gavebrev af 7. september 1918 et legat på 5800 kroner til minde om 50 årsdagen for Ignatz Breums påbegyndelse af forretningen i ejendommen Vestergade 59. »Ignatz Breums Jubilæumslegat« kom legatet til at hedde, og i fundatsen står der, at renterne af kapitalen skal uddeles i 10 portioner hvert års 8. september til de ni beboere og portneren. »Da legatet af Giverne er tænkt at skulle være en Brændselshjælp til Beboerne«, hedder det, »skal Bestyrelsen dog, saa fremt der i Stiftelsens Bygning indlægges Centralvarme, være berettiget til om fornødent, at benytte Legatets Renter til Centralopvarmningen«.

Sophie Breum, der altså var blandt stifterne af jubilæumslegatet, viste også senere, at hun havde sind og tanke for stiftelsen. Under sine sommerophold i »Østenkrog«, hvor hun for øvrigt i samarbejde med teaterdirektør Thorvald Larsen, Odense, dramatisere-

rede »Jul i Købmandsgaarden«, der fik en meget fin premiere på Odense teater den 10. december 1932, hændte det ikke så sjældent, at hun tog til Odense og besøgte stiftelsen på Vandværksvej, hvor hun udviste stor interesse for beboerne. Modellerne til flere af de enlige kvinder, der optræder i hendes digtning, skal søges blandt stiftelsens beboere. En kort tid sad Sophie Breum i bestyrelsen for stiftelsen, som hun naturligvis ikke gik uden om, da hun den 8. maj 1933 oprettede testamente. Hvad hun betænkte stiftelsen med, var et beløb på 8000 kroner.

Stiftelsen kom dog ikke umiddelbart efter Sophie Breums død til at nyde godt af renterne af ovenfor nævnte kapital. Det hedder nemlig i fundatsen, som blev oprettet den 25. februar 1937, at »saa længe Mallerinden Frk. Anna E. Munch lever, tilfalder Renterne hende. Efter hendes Død anvendes Renterne til Stiftelsens Vedligeholdelse eller udbetales til trængende Beboere, der ikke har velstillede Børn eller Svi-gerbørn«. Der skulle altså komme til at gå en lang år-række, inden stiftelsen fik glæde af »Frk. Sophie Breums Legat«, idet Anna E. Munch først døde den 9. november 1960.

Også Inga Breum, Christian Breums anden hustru, har betænkt »Ignatz og Anna Breums Stiftelse« med en gave, idet hun den 28. marts 1935 udstedte et gavebrev, hvori hun skænker stiftelsen en kapital på 10000 kroner til minde om sin afdøde ægtefælle. Ifølge fundatsen, der er oprettet den 30. juli 1935, skal »Inga

og Chr. Breums Legat« tjene til supplerings af stiftelsens midler, fortrinsvis til vedligeholdelse evt. forbedring af bygninger og andre ejendele. »Til større Forbedringer«, hedder det, »kan Renten oplægges i tre Aar. Medgaar Renterne ikke hertil, kan de uddeles til Stiftelsens Beboere, fortrinsvis til saadanne, som paa grund af Svagelighed er trængende hertil«.

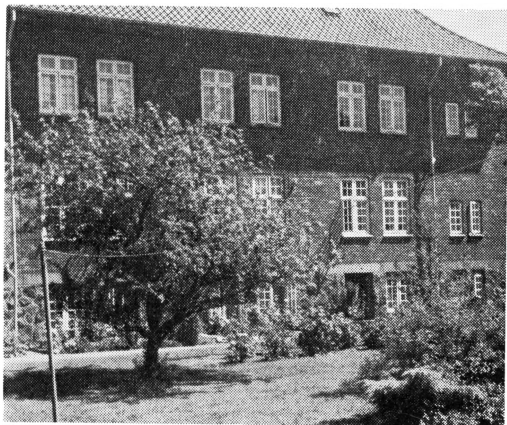
Stiftelsen har også modtaget støtte fra anden side. Således blev der i 1915 tillagt stiftelsen et beløb på 1000 kroner i boet efter enkefru Anna Rasmussen, enke efter kommunelærer C. J. Rasmussen, i henhold til det af fru Rasmussen den 7. august 1913 oprettede codicil til testamente af 28. maj 1909.

De nævnte legater gjorde det i mange år muligt for bestyrelsen at klare driften. Da højkonjunkturerne satte ind, blev det mere og mere vanskeligt at få det hele til at løbe rundt, hvorfor man besluttede sig til at opkræve en mindre månedlig husleje. Man fik da den 21. november 1953 lavet et tillæg til den under 5. november 1909 stadfæstede fundats for »Ignatz og Anna Breums Stiftelse«, så ordet »friboliger« blev erstattet med ordet »boliger«. Da tillægget var blevet stadfæstet den 4. januar 1954, blev huslejen sat til 12 kroner pr. måned. Senere, fra april 1959, måtte beboerne betale 16. kroner i månedlig husleje. Da man i 1961 fik installeret fjernvarme m. m. i stiftelsen, og som følge heraf måtte optage et lån i ejendommen på 20000 kroner, slog de 16 kroner ikke længer til, hvorfor man satte den månedlige husleje op til 60 kroner.

I dag betaler beboerne i stiftelsen 100 kroner om måneden for bolig og varme, et såre beskedent beløb, når man tager i betragtning, at lejlighederne består af stue, soveværelse og køkken. Hertil kommer, at beboerne har adgang til den dejlige have, hvor man har fået anlagt en grotte, og hvor der endnu er to af de fire lysthuse tilbage, som Ignatz Breum i sin tid fik rejst.

Fru Astrid Lange har siden efteråret 1936 repræsenteret familien Breum i bestyrelsen for stiftelsen og i det hele gjort et stort og uegennyttigt arbejde for den velgørende institution, som hendes farfader fik skabt i en tid, da trangen var stor, men hjælpen ringe for de kvinder, der pludselig stod i den situation, at de var henvist til at klare sig selv.

Også i tiden frem over vil »Ignatz og Anna Breums Stiftelse« have en opgave at varetage, selv om der i de senere år er kommet mange sociale goder, som har gjort det lettere for den enkelte at leve en menneskeværdig tilværelse.

Parti fra stiftelsens have.

Kilder

Der er under udarbejdelsen af nærværende bog benyttet en del utrykt materiale, således fra

Landsarkivet for Fyn: Skifteprotokol 1874–77 (Odense Byfogeds Arkiv), Fåborg kirkebog 1858–67, Odense byfogeds skøde- og panteprotokoller 1882–83 og 1887–88, Sct. Knuds kirkebøger, Odense Købstads Borgerskaber 1611–1887, Odense skatte- og hovedprotokoller for 1869, 1871 og 1877, Forhandlingsprotokol for Sundhedskommissionen i Odense 1875–98.

Fru Astrid Langes private samling: Skudsmålsgang for Ignatz Fl. S. Breum, Fåborg, familiebreve, optegnelser af Ignatz Breum, »Et Juleminde« af Anna E. Munch (manuskript), skrivelser og fundats med tillæg vedr. stiftelsen på Vandværksvej, fundats vedr. legater for samme, fundats for frimurerlegat 1915.

Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg: Udskrifter af Hoved- og skibsregistreringsprotokollerne fra Søulykkestatistikkerne 1911 og 1913 samt oplysninger af museumsdirektør, dr. phil. Henning Henningsen, som her bringes en hjertelig tak.

Benyttet litteratur: Odense Vejviser, »Tilbageblik i

Anledning af Halvhundredaars-Jubilæet i Foreningen i Fruens Bøge ved J. Lauritsen, udg. af Foreningen«, 1890, Karl Christensen: »Hvor Fremtid gror«, 1911, Holger Hansen: »En Gaard i Odense« (»Fra Arkiv og Museum 1899–1902«, side 135–143), Anna E. Munch: »Da negerguderne kom til Odense«, Fyns Tidende 25.-12.-1957, Sophie Breums bøger, artikler om Sophie Breum, Beretninger fra De danske Fængselselskaber 1900–1907, A. Kjølbjerg: »Stamtavle over Familien Breum«, 1913, F. Holm-Petersen: »Fra Sejl til Diesel III«, 480 ff.

Desuden mundtlige meddelelser af fru Astrid Lange, grosserer Carl Friis, Odense (bl. a. oplysninger vedr. Christian Breums legat) og manufakturhandler H. Andersen, Odense, der i 1935 overtog forretningen »Breum« efter Helmer Breums død, og som i 1971 solgte Vestergade 59 til købmand N. Olesen, Magasin Skot.